

Nr 131.

Av herr **Spångberg m. fl.**, *angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om moderskapsunderstöd.*

För 27 år sedan, således 1908, uttalade riksdagen i en skrivelse (nr 129) att statlig moderskapsförsäkring vore av »stor betydelse och att det ur flera synpunkter vore av synnerligen stor vikt för staten, att den kvinna som väntade sin nedkomst kunde någon tid före förlossningen liksom någon tid efter densamma ostörd av näringsbekymmer och skadliga ansträngningar förskaffa sig den vila och vård, som krävdes för att väl fylla moderskapets förpliktelser».

Tjugotre år senare eller 1931 hade man kommit så långt, att det dels inrycktes vissa bestämmelser om moderskapshjälp i lagen om erkända sjuk-kassor, dels utfärdades förordning om moderskapsunderstöd. Man hade skäl att vänta att det efter så lång betänketid äntligen skulle skapas bestämmelser, som verkligen gav kvinnorna möjlighet att »förskaffa sig den vila och vård, som krävdes för att väl fylla moderskapets förpliktelse». Så var emellertid inte fallet och vår riksdagsgrupp såg sig därför föranledd att redan i samband med förslaget om den nya sjukkasselagen samt förordningen om moderskapsunderstöd motionera om verkligt effektiv moderskaps-hjälp i enlighet med av gruppen tidigare uppdragna linjer.

Erfarenheten har nu tydligt visat, att de år 1931 fastställda bestämmelserna för utbekommande av hjälp vid barnsbörd icke i något avseende motsvarar det i allmänhet svåra ekonomiska läget för dessa kvinnor och deras berättigade anspråk på samhällets medverkan till bättre förhållanden. Därtill kommer, att de äro så oklart formulerade, att till och med sjukkassorna själva tyda bestämmelserna på mycket olika sätt, vilket ju medför ännu större svårigheter för utbekommande av understöd.

Enligt § 32 i förordningen om erkända sjuk-kassor säges, att kassan skall vid barnsbörd utge *moderskapshjälp* åt kvinnlig medlem samt att denna moderskapshjälp skall omfatta *dels* ersättning enligt fastställd taxa för biträde av barnmorska vid förlossning (barnmorskevård) eller för vård å allmän sal å förlossningsanstalt, *dels ock* ett understöd i penningar för varje dag (moderskapspenning) motsvarande barnaföderskan tillförsäkrad sjukpenning, dock lägst två kronor. Detta belopp utgår under en tid av minst 30 dagar samt för kvinna som faller under arbetarskyddslagen under minst 42 dagar. Under denna tid erhåller kvinnan alltså — i lägsta avgiftsgruppen, lägst 60 och högst 84 kronor. Då emellertid arbetarskyddslagen ger kvinna möjlighet till ledighet från förvärvsarbete under 56 dagar utbetalas från 43:e till 56:e dagen understöd, d. v. s. en krona per dag.

Det är uppenbart att dessa belopp äro synnerligen otillräckliga. Man måste betänka de extra utgifter som tillkomma i ett hem, där modern

väntar sin nedkomst samt även utgifterna för den utstyrsel, som det väntade barnet behöver. Läget för det stora flertalet arbetarfamiljer, särskilt på landsbygden, är så oerhört svårt, att denna moderskapshjälp givetvis kan vara av viss betydelse jämfört med familjens årsinkomst. Men inte kan denna ringa penningssumma ge en fattig och utpinad mor i ett av fattigdom stämplat hem den vila och omvårdnad hon så väl behöver och inte heller kan hon ge barnet den vård det är i behov av.

Därtill kommer att den sjukförsäkrade kvinnan ingalunda själv erhåller denna penningssumma. Enligt lagen äger sjukkassan minska den kvinnan tillkommande moderskapspenningen med belopp, motsvarande kassans kostnader för lämnad vård (barnmorska eller anstalt). Är kvinnans familj eller annan för sitt uppehälle »väsentligen beroende» av henne får dock högst halva beloppet uttagas. Detta innebär, att inte barnaföderskan själv utan vederbörande barnmorska eller anstalt erhåller statsunderstöd — att utbetalas av den ringa summa, som i själva verket tillerkänts barnaföderskan. Också torde observeras, att det ej är kvinnans eget nödläge, utan hennes anhörigas, som avgör, huruvida kvinnan får behålla hälften av sin statliga moderskapshjälp. För den tid kvinnan ligger på sjukhus ökas dock i de flesta fall utgifterna i hemmet, vilket medför, att hon genast vid hemkomsten ännu mer än under vanliga förhållanden trycks ned av ekonomiska bekymmer, vilket knappast kan vara ägnat att ge henne möjlighet till den »vila och vård som kräves för att väl fylla moderskapets förpliktelser».

Även andra allvarliga anmärkningar mot nu gällande lagbestämmelser skulle kunna anföras, men ovanstående torde klarlägga, att dessa bestämmelser inte i något avseende äro tillfredsställande.

Samma omdöme gäller, fast i ännu högre grad, den nya *förordningen om moderskapsunderstöd*. Denna förordning innebär ingen som helst hjälp åt barnaföderskorna. Förordningen omfattar alla ej sjukförsäkrade kvinnor, vilka, antingen ensamma eller sammanlevande med mannen, vid senaste taxering ej upptagits till beskattningsbart belopp överstigande 500 kronor. Visserligen säges i lagen, att då »omständigheterna äro särskilt ömmande» må understöd utbetäckas även vid högre taxering, men erfarenheten visar, att myndigheterna ej taga dylika hänsyn. Kvinna som kommer under arbetarskyddslagen erhåller statligt understöd i högst 56 dagar, övriga barnaföderskor högst 30 dagar. Obligatoriskt skall emellertid kvinnan inbetala 2 kronor såsom anmälningsavgift. Understödet utbetäckas i efterskott. Sjukkassan skall av kvinnans understöd direkt till barnmorska eller förlossningsanstalt utbetäckla en summa, motsvarande ersättning enligt fastställd taxa för biträde av barnmorska eller för vård å anstalt. Understödet utgår med en krona per dag. Kvinnan erhåller alltså lägst 28 och högst 54 kronor minskat med nämnda vårdkostnader. Redan nu ha fall inträffat, då förlossningsanstalt lagt beslag på hela understödet, ja, det har till och med inträffat, att kvinnan, trots att man tagit hela hennes understöd, dock häftat i skuld till förlossningsanstalten. »Moderskapsunderstödet» blir därmed i verkligheten statsunderstöd till vederbörande anstalt eller barnmorska. Enda föränd-

ringen är således, att det nu i många fall är staten och ej fattigvården, som betalar omkostnaderna. För kvinnan själv är situationen fortfarande lika tröstlös. Hon har därtill pressats ned i direkt omyndighetstillstånd, enär hon icke själv äger utbekomma det henne av staten tillerkända moderskapsunderstödet.

Vad som dessutom måste på det starkaste kritiseras är statens behandling av de arbeterskor, som komma under arbetarskyddslagen, d. v. s. äro förbjudna att arbeta under de sex första veckorna efter barnsörden och mot läkarbetyg kan erhålla ledighet även före densamma. Det är alltså fastslaget i lagen, att det ur hälsosynpunkt erfordras några veckors ledighet från arbetet i samband med barnsörd. Att då under den tiden låta kvinnan fara ännu mer illa än eljest är knappast överensstämmande med mänsklig uppfattning. Och även med bästa vilja i världen kan detta ringa understöd inte utgöra någon nämnvärd hjälp för kvinnan. Enligt officiella siffror var medellönen för industriarbeterskor under föregående år 1,555 kronor, en siffra som ligger mycket i överkant för det stora flertalet. Det är alltså något över etthundra kronor per månad. Tiotusentals industriarbeterskor tvingas att leva på mindre lön. Att till dessa kvinnor kommer ett statligt moderskapsunderstöd på *högst* 54 kronor är upprörande. Det är också självfallet, att ju sämre ekonomiskt en kvinna har det i sitt dagliga arbete, desto större understöd behöver hon i händelse av barnsörd.

Att efter en dylik upprörande behandling av fattiga barnaföderskor likväl fastslå i lagen — se § 7 — att sjukkassa skall »lämna kvinnan anvisning för erhållande av råd och upplysningar rörande vad hon har att iakttaga med avseende å dels egen vård under havandeskapet i samband med förlossningen och under tiden därefter, dels ock barnets skötsel», det är ingenting annat än ett hån mot dessa fattiga kvinnor.

Företagna undersökningar visa dock, att läget för arbetarkvinnorna såväl i städerna som på landsbygden är fruktansvärt och att det alltjämt råder oerhörda missförhållanden beträffande spädbarnens omvårdnad. Den kände barnläkaren Jundell anser, att dödligheten bland »flask»-barnen är minst fem gånger så stor som bland »bröst»-barnen. En holländsk statistiker har påvisat, att av 7,000 nyfödda barn dog under första levnadsåret 18 procent flaskbarn men endast 3,4 procent bröstbarn. Vid en undersökning, företagen i Stockholm år 1918—22, påvisades det starka sambandet mellan spädbarnsdödligheten och faderns inkomst. När faderns inkomst var över 10,000 per år var spädbarnsdödligheten under första månaden inte ens hälften och under första levnadsårets senare 11 månader inte en åttondedel av de dödssiffror, som uppnåddes, då faderns inkomst var under 4,000 kronor. En nyligen företagen undersökning i övre Norrland visar, att spädbarnsdödligheten i vissa trakter av Norrbotten är tre gånger så stor som för landet i övrigt. För länet i sin helhet är den dubbelt så stor. Skulle spädbarnsdödligheten runt om i hela landet vara lika låg som i överklassfamiljerna i Stockholm skulle detta innebära, att ytterligare cirka 4,000 barn per år skulle få behålla livet. Ett allmänt höjande av det arbetande folkets inkomster, anordnande av till-

räckligt antal mödra- och barnhem, semesterhem för mödrar, barnkrubbor, barnträdgårdar och dylikt, goda och sunda bostäder samt tillfredsställande sociala villkor i övrigt, det är den bästa vägen att skapa friska, starka mödrar och barn.

I anslutning till ovanstående hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt utredning och förslag till lag om moderskapshjälp enligt följande huvudlinjer:

1) dels ersättning enligt fastställd taxa för läkarvård, biträde av barnmorska vid förlossningen (barnmorskevård) eller för vård å förlossningsanstalt;

2) dels ett grundbelopp av etthundra kronor om kvinnan eller, där hon är gift och sammanlever med sin man, för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits beskattningsbart belopp, uppgående till minst ettusensexhundrafemtio kronor;

3) dels ock ett understöd i penningar för varje dag (moderskapspenning) under en tid av sex veckor efter nedkomsten eller, om speciella komplikationer inträffa, under den tid som erfordras lägst med följande belopp:

om den beskattningsbara årsinkomsten ej uppgår till 150 kronor med sju kronor,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 150 men ej till 300 kronor med sex kronor 30 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 300 men ej till 450 kronor med fem kronor 60 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 450 men ej till 600 kronor med fyra kronor 90 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 600 men ej till 750 kronor med fyra kronor 20 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 750 men ej till 900 kronor med tre kronor 50 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 900 men ej till 1,050 kronor med två kronor 80 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 1,050 men ej till 1,200 kronor med två kronor 10 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 1,200 men ej till 1,350 kronor med en krona 40 öre,

om den beskattningsbara årsinkomsten uppgår till 1,350 men ej till 1,500 kronor med 70 öre.

Hava vid sökande av moderskapshjälp förändringar inträtt i kvinnans ekonomiska läge efter taxeringsuppgifternas avlämnande, gäller hennes egen uppgift om sin ekonomiska ställning vid nedkomsten, vederbörligt styrkt av kommunal för-

troendeman, och skall understödet utgå i enlighet med dessa hennes styrkta uppgifter.

4) Kvinna i förvärsarbete, som viss tid per dag erhåller ledighet för barnets ammande, erhåller ersättning motsvarande arbetslönen under minst en timma per dag.

Stockholm i januari 1935.

Aug. Spångberg.

K. Kilbom.

Nils Flyg.

Albin Ström.

Verner Karlsson.

Torsten Henrikson.

Arvid Olsson.

Viktor Herou.
